

MIROLJUB

GODINA: I.

SOMBOR, 1998.

BROJ 2.

Vladimir Nazor

NOVI ČOVJEK

*Dan strašni Gnjeva, Suda i Trpljenja
Čeka na krajnim međama vjekova, -
Da sve do zadnjeg ispune se slova:
R'ječ Proroka i pr'jetnje Otkrivenja. -*

*Od želje jedne Svemogućeg Ht'jenja
Nebesa će se raspasti. I nova
Tkiva će presti od tih pramenova
Ruka, što vječno pretvara i m'jenja.*

*I jer ta sila dalje tka i mota,
Svemir će doći do novog života.
I niknut će iz krila ljepšeg sv'jeta*

*Nov Čovjek: - puk će anđela mu oči
Vidat, a uhom slušati će moći
Glas sunca, zv'jezda šum i pjev planeta.*

Poštovani čitatelji!

Objelodanjujemo drugi broj našeg "Miroljuba". Ovaj broj "Miroljuba" izlazi u povodu održavanja sabora Kulturno-umetničkog društva "Vladimir Nazor" iz Sombora 24. 5. 1998. godine.

Nadamo se da će Vam se i ovaj broj jednako svidjeti kao i prvi koji je pobudio veliki interes među čitateljima. Mnogi su nam izrazili zadovoljstvo i radost te poželjeli da "Miroljub" ima svijetlu budućnost.

Vijest o izlaženju "Miroljuba" zabilježili su slijedeći listovi: "Somborske novine", "Žig", "Glas Ravnice" i "Zvonik". Na obostranu radost naš list je dospio i u inozemstvo. Pisali su nam mnogi kojima je "Miroljub" došao u ruke. Tako su nam stigla pisma pohvale sa dobrim željama iz Hrvatske, Mađarske, Kanade, Australije. Nastojat ćemo da širom svijeta dođe koja riječ do svih dobronamjernih čitatelja. Stari zavičaj nije zaboravio na one koji su ga zbog bilo kojih razloga napustili. Zato njih posebno ovom prilikom pozdravljamo i želimo i dalje biti povezani.

Pišite nam. Rado ćemo objavljivati Vaše priloge u listu.

Urednik

SLIKA NA NASLOVNOJ STRANI

PRELO '98

Foto: P. Radojević, Sombor

RAVNICA

*Poorana zemlja, srebrom pluga sija
Lenije su mreže paukovih tkanja,
O, 'ko ovdje nije želio da klija
I od teškog posla, gleda samo branja.*

*Ne gnječe te više opanci i brane,
mašine te riju i simenom plode,
gledamo se sada, tuđinci, sa strane.
Pobigoh ti i ja, a i drugi ode.*

*Nisi dala dicu da koraknu svitom,
Sva su prašna bila i u znoju žela,
a ti si ih, zemljo, mamuzala petom
jer si jaka bila i roba si htela.*

*Svi odoše sada, skrili se o tebe,
ni tvoje žito, ni čardaci puni
nisu više ponos, ni smis'o za sebe
stenji pod traktorom i polako truni.*

Franjo Matarić

VOJVODINA

*Pojte pismu sićani slavuji
u ravnici, što tiho talasa,
gdi pčelica vridna tiho zuji
i gdi žuti klas pada do klasa.*

*I gdi vranci razigrani jure
vitar oštri njevu grivu nosi,
tu Bunjevac svoje gnjizdo sviije,
britkom kosom padaju otkosi.*

*Tu tambura sa napetom žicom
svojom pismom razgaljuje tugu,
pisma s' ori sve do rane zore,
sunce šara plavim nebom dugu.*

*Tu i slikar svoje dilo stvara,
sa paletom svih duginih boja,
tu se ljubav u srcima nosi,
to je draga Vojvodina moja.*

Cecilija Miler

BUNJEVCI U TRI DRŽAVE

Polazeći od povijesnih činjenica da prvi zabilježeni dolasci hrvatske narodne skupine na prostore između Tise i Dunava datiraju od Mohačke bitke, kolovoza 1526. godine mi punim pravom sebe smatramo starosjediocima ovih prostora. Selidbe naše etničke grupacije Bunjevaca iz Dalmacije, u Podunavlje, organizirali su franjevci kao dio katoličkog svećenstva koji je po dolasku osnovao i svoje samostane u većim naseljima kao što su: Bač, Baja, Budim i druga.

Nešto kasnije seoba Hrvata iz Bosne u bački dio Ugarske učinili su opet franjevci redodržave Bosne Srebrene. Kao najveću seobu kroničari su zabilježili onu iz 1686. godine, kada je iz različitih župa Like, Bosne, Dalmatinske Zagore, doselilo oko 5000 Hrvata-Bunjevaca. Četiri godine kasnije na prostore južne Ugarske doseljavaju Srbi iz Raške predvođeni patrijarhom Čarnojevićem. Ovim se potvrđuje velika uloga kršćanskog svećenika u očuvanju svoga puka.

Ulica u Klenovici kod novog Vinodolskog

Najveći dio doseljenika Bunjevaca ostao je oko današnjih gradova: Baje, Sombora i Subotice, te sela između njih. Tako je stvoren takozvani Bajski trokut. Tu su novonaseljenici našli najneophodnije uvjete za život svojih mnogobrojnih obitelji. Klima je u novim krajevima bila umjerena. Bilo je dovoljno vode i obradive zemlje.

Tražeći utočište pred osmanlijskom vojskom Bunjevci su naselili područja Dalmatinske Zagore i Like. Tako su zabilježeni dolasci Hrvata iz zapadne Hercegovine 1604. godine u Krmpote i Senj, Kvarnersko primorje, Istru, Ravne Kotare i na Kuprešku visoravan. Po popisu iz 1931. godine Hrvata-Bunjevaca bilo je u tim krajevima 250 tisuća. Da i danas na tim prostorima živi narod istog

podrijetla kao što je i naše dokazuju mnoga podudarna imena i prezimena ljudi iz tih krajeva, njihovi svadbeni običaji, crkvene svečanosti i mnoštvo primjera iz svakidašnjeg života.

Kada se Turska, Karlovačkim mirom 1699. godine odrekla Bačke, stanovništvo između Tise i Dunava, živi u Austro-Ugarskoj personalnoj uniji. Nakon anektiranja Bosne od strane Monarhije svi bunjevački Hrvati žive u jedinstvenoj državnoj zajednici. To je i jedini period u povijesti našeg naroda da je pod istim vlastima i u istoj državi. Poslije toga nastupaju događaji koji su među našim narodom načinili granice i podjele koje su i dan danas važeće.

Propašću monarhije 1918. godine stvara se zajednica južnoslavenskih naroda: Srba, Hrvata i Slovenaca. Nova država sa svojim novim granicama. U Trijanonu se sporazumom određuju nove granice koje dijele naša naselja, njive, vinograde, a tako i stanovništvo u dvije države.

U kraljevini SHS je 1931. godine registrirano 180 tisuća Hrvata Bunjevaca, a u Mađarskoj 90 tisuća Hrvata-Bunjevaca i Šokaca. Budući da su Hrvati bili konstitutivni narod Kraljevine SHS, naši prijeci su bez većih problema formirali svoje nacionalne udruge, političke stranke i kulturne institucije.

Tako je u Somboru osnovano 1921. godine "Bunjevačko kolo" iz kojeg je 1936. godine izraslo Hrvatsko kulturno prosvjetno društvo "Miroљub". U Subotici su formirani "Pučka kasina" i "Bunjevačko kolo". Istovremeno sa druge strane granice, u Mađarskoj, hrvatskim Bunjevcima i Šokcima zabranjuje se svaki rad na ispoljavanju nacionalne pripadnosti. Tako su ugasle mnoge kulturne ustanove kao što je slučaj sa Katoličkom čitaonicom u Baji koja je obnovljena tek posljednjih godina ovog stoljeća.

Mađarske vlasti su vrlo uspješno provodile asimilaciju Hrvata u "Mađarone". Najveći dio našeg naroda je pod takvim pritiscima popustio.

Prekinute veze između istog naroda, obitelji i susjeda, teško su održavane u doba kada se prelazak granice smatrao "sumljivim rabotama". Tek posljednjih godina, razmjenom folklornih nastupa i drugim sadržajima, veze su uspostavljene i sadašnjim generacijama se otvaraju nova saznanja o istom narodu sa dvije strane granice. Moglo bi se slobodno reći: isti svijet, ista nošnja, isti običaji, bliski jedni drugima, a tako daleko u tuđini.

Hrvatsko kulturno prosvjetno društvo "Miroљub" iz Sombora je od samog osnutka uspostavilo i direktne kontakte sa sličnim društvima Bunjevaca iz ondašnje Jugoslavije. Tako su bile posebno bliske veze sa "Bunjevačkim kolom" iz Senja, "Seljačkom slogom" iz Šestina, "Pajom Kolarićem" iz Osijeka i drugim.

Znali su naši stari da nismo sami mi Bunjevci u Bačkoj te ih je interesirao i život ostalih Bunjevaca na drugim prostorima. Tako se i razvijala suradnja na kulturnom polju, a kasnije i prisnije veze, a sve s ciljem: očuvati nacionalni identitet narodne skupine kojoj pripadamo.

Mjesto kod Vrbovskog
u Gorskom Kotaru

Poslije raspada SFRJ nove države povlače granice te one republičke postaju državne. Ponovno se isti narod odvaja da živi u dvije, odnosno, u tri države. Sve veze iz prošlog vremena su grubo prekinute i do danas nisu uspostavljene ni blizu u onoj mjeri u kojoj su prije postojale. Danas postoje samo neka manje značajna susretanja pojedinih kulturno-umjetničkih društava.

Jasno je da će uspostava ranije razine suradnje trajati veoma dugo i teško uzimajući u obzir komplementarnost problematike između novonastalih država. Možda će ta uspostava suradnje ići još teže nego li ona između Hrvata iz Mađarske. Ako vodstvo kulturnih društava ustraje u namjerama obnavljanja prekinutih veza za očekivati je da će rezultati biti pozitivniji i da će se oni razvijati na obostranu radost.

Sadašnja generacija bunjevačko-šokačkih Hrvata iz Bačke ima veliku i povijesnu zadaću i ljudsku moralnu odgovornost: sačuvati stare povezanosti koje su do sada trajale. Treba sačuvati i prenijeti vjeru i duh naših predaka, našu nošnju, ikavicu, dužijancu i Prela, pokladne običaje, polivače, Divojački vašar i druge narodne svetkovine na nove naraštaje koji su već stasali ili će to tek postići. Dobro je da se u tom radu ne zaborave svi naši sunarodnjaci bez obzira gdje oni živjeli. Svi smo mi naši. Samo tako ćemo ostati to što jesmo i moći ćemo s ponosom pogledati u oči našoj bunjevačkoj subraći bilo sa kojih prostora.

Mato Matarić

BILO JE TO DAVNO

Prava je istina, kako godine prolaze, sve više znamo o onome šta je ranije bilo, a sve manje o onome šta je bilo juče ili onom od prije nedilju dana.

Davno je to bilo, kada sam kao četrnaestogodišnji učenik, godine 1947. i zvanično postao član KUD-a "Vladimir Nazor" u Somboru. Ako ljudski vik mirimo sa sto godina, onda sam više od po vika iskrenog poštovanja, ljubavi i rada poklonio Društvu. Poklonio sam onoliko koliko su mi za to i umne i vrimenske prilike dozvoljavale.

Bio sam ponosan te '47. godine jer, eto, ja sam postao član Društva o kome sam do tada samo slušao od mog oca i majke, od strica, pa i pokojnog Stipana Kalčana, brata od ujaka mome ocu i stricu. Svi su bili vezani za "Bunjevačko kolo" i bili živi svidoci burnih dana iz 1936. godine za koju se i vezuje nastanak Društva. O tim događajima je pisao i naš uvaženi član, pokojni prof. Franjo Matarić, u "Monografiji Društva" 1986. godine, posvećenoj 50. godišnjici njegovog postojanja.

U svoje vrime za mene su govorili da mi je Bog podario lip glas i dobru dikciju. Virovatno je to bio razlog da sam rano postao član dramske sekcije na salašima uz Bezdanski put. Ovu sekciju je vrlo vridno i sa puno lipih rezultata vodio moj brat od ujaka Šima Budimčević. Bio je to neumoran kulturno-umetnički rad. Birani su igrokazi iz života i običaja Bunjevaca. Sićam se "Izbiračice", "Ča Bonine razgale" i drugih. Na mnogim takmičenjima i nastupima salašarske omladine dramska sekcija sa Bezdanskog puta osvajala je nagrade, zahvalnice i druga priznanja.

Kogod je zapazio moje sklonosti i pridložio da postanem član KUD-a "Vladimir Nazor". Tako je počela moja aktivnost u Društvu u kojem se masovno okupljala omladina sa salaša, grada, radnici, dica, trgovci, učenici i drugi. Išli smo da bi usavršili glumu, narodne igre, zbornu i solo pivanje, recitovanje, baletske vištine, ritmiku modernih plesova, sviranje na tamburici, igrati šah. Sav ovaj razgranati rad Društva odvijao se po sekcijama. Na čelu svake sekcije bio je pročelnik, a za stručan rad uprava je zadužila vrsne znalce koje su svoje znanje prinosili na mlade. Tako su oni svi skupa doprinosili cilokupnom razvoju Društva i njegovom ugledu u široj društvenoj zajednici. Sve je ovo bilo plod razumnog načina upravljanja Društvom.

Bilo bi previše da svoje aktivnosti opširnije iznosim zato ću se zadržati samo na nikim detaljima s namirom da ih otrgnem od zuba zaborava. Mislim da se uklapa u rad našeg novog lista "Miroljub" jer se iznose sićanja koja bi mogla poslužiti kao putokazi za budući rad Društva.

Osićao sam da je pokojni Đuro Vidaković, dugogodišnji režiser dramske sekcije, bio zadovoljan mojim radom. Ispočetka mi je poviravao manje uloge, a kasnije i one najglavnije. Sićam se, jednog dana, uređivali smo pozornicu za predstojeći "Divojački vašar". Vršeno je ozvučenje sale i sva ona električna skalamerija bila je iza zavise. Tada je Đuro dono mikrofona i pridložio da probamo zvučnike te mene zamolio da otpivam jednu pismu.

"MIROLJUBOVA" PRIČA

Nisam ni razmišljao, nego onako, punim glasom, zapivam pismu "Leptirići mali, šarenijeh krila". Kad ono, prolomi se glas u sali. U restoranu su bili neki članovi uprave i predsjednik Stipan Kalčan. Dođu oni u salu i slušaju. Onda priđe Stipan Kalčan Đuri i pita ga: "Jel' to ploča ili kogod piva?" Đuro je odgovorio: "Ne! To je glas našeg Žige!" Eto, tako sam ja "propivo" u Društvu i posto solista narodnih pisama punih pet godina. Đuro je bio prisrčan, a ja malo poplašen. Đuro je kasnije koristio moje muzičke nastupe za ispunjenje praznina za vrijeme između činova u predstavama. Tako su se ređali nastupi, nagrade i priznanja. Javnost je bila sve više upoznata sa kvalitetom našeg rada. Kulturno-prosvetna zajednica sve je više pomagala rad našeg Društva. Kod nas je u Društvu podržavan amaterizam iako su pojedine sekcije postigle zavidnu razinu nastupa.

Folklorišti su bili perjanica u osvajanju nagrada i priznanja. Sićam se imena folklorišta: Josipa Petreša, Šime Sekereša, Franje Budaia, Josipa Burde, Lojze Peko-ovića, Jose Vrebca, Stipe Goretića, Marka Koprića, Albića iz Gradine i drugih. Sićam se i cura: Ane Dorotić, Justine Parčetić, Bare Hornjak, Emilije iz Šikare, Teze Peko-ović, Mariške Fratrić, Antone i Mace Antunić i druge. Veliki dio navedenih, više nije među živima. Naveo sam njihova imena jer su oni i te kako zaslužni za kvalitetan rad Društva u jednom značajnom periodu njegove prošlosti. Zbog uloge koja mi je namijenjena, povireno mi je da budem jedno vrijeme i pročelnik malih tamburaša. Igrom slučaja imam fotografiju iz tog vremena koju prilažem uz ovaj tekst. Fotografija sama potvrđuje sve što pišem. Ujedno je ova slika pečat brige Društva o mladom naraštaju. Ovo je sekcija malih tamburaša, a pored nje postojali su i oni veći i veliki. O njima neće sada biti divana. Čini se kao da se Društvo oslanjalo na onu staru: Nikad dosta čaša ni tamburaša! Za to su služili veliki, a mali tamburaši

su bili za budućnost kako bi se održao kontinuitet.

Na slici je sa punim profilom Stipan Peko-ović, koji je nastradao u saobraćajnoj nezgodi 1970. godine. Pokojni Stipan je otac naših članova Stipana i Josipa Peko-ović. Ovaj drugi je ujedno glavni i odgovorni urednik našeg "Miroljuba".

Za Zvonka Bogdana me vezuju lipe uspomene. Bio sam često u kući Stipana Bogdana, kovača. Bio sam posebno dobar sa Zvonkovim pokojnim ujakom Tonikom Kukuruzar. Tonika je bio krhka zdravlja i zato je bio čoban. Zajedno smo nas dvojica čuvali svinje i ovce. Rado smo sa sobom nosili i maloga Zvonka kada smo išli na pašu. Zvonko je kao mladić bio posebno dobar igrač, a ritko je pivo. Ja sam na svojoj maloj harmoniki često znao svirati, a Zvonko bi lipo igrao sve bunjevačke igre. To prijateljstvo traje sve do današnjeg vremena. Sićam se kako je Zvonko kao mladić rekao svojoj mami: "Kad bi ja pivo k'o čika Žiga?!" Eto vrijeme se prominilo. On je posto pivač puno poznatiji od mene. Na uspomenu na naše prijateljstvo on je i svome sinu dao moje zvanično ime Sigmund. Znam da u Zvonkovoj rodbini sve do sukurdova (tako se zove deveto kolino po rodoslovlju) nije imao to ime.

Kad sam već spomenuo deveto kolino u rodoslovlju koje se piše kao "sukurdov", onda ispada da se sukurdova žena zove "sakurdača". Taj naziv su naše majke često koristile kada su grdile unuke; kao: "sakurdačo jedna", jer, eto, zagledala se u momka u koga nije smila. Koristim priliku da kažem curama da se ne srde na tu psovku jer svako žensko čeljade će biti "sakurdača" posli devet kolina (za oko 250 godina).

Da se vratim tamburašima. KUD nije im'o sriće sa njima. Što su bili bolji, to je bila veća garancija da će prije otići. Kod drugih sekcija to nije bio slučaj. Kod tamburaša vlada jedan prirodan zakon: kada se izlegu i odrastu, oni jednostavno odlete. A mi se tišimo i ponosimo time jer su i oni iz našeg jata.

Kako je vrijeme prolazilo, tako su dolazile nove generacije koje su nas zamenjivale. Mi smo pak, sada već stariji, primali nova zaduženja u Društvu, radeći za zajedničko dobro nas i budućih generacija. U jednom kraćem periodu bio sam sekretar Društva i to mi je bila najveća funkcija unutar KUD-a. Tih godina bio sam i potpredsednik opštine Sombor te tako omogućio da iz Fonda Društvo dobije veća sredstva za kvalitetniji rad pojedinih sekcija.

Više godina živim u Novom Sadu, ali sam i pored toga ostao član Konferencije Društva i rado dolazim na sve značajnije susrete koje organizira Društvo: dužijancu, prelo i sl. KUD "Vladimir Nazor" je posto dio mene i ono je moja mladost i moja ljubav.

Sigmund Fratrić - Žiga

Članovi tamburaškog orkestra posle nastupa na "Prelu" 1952. godine, s liva: Josip Gaudi, Pavle Dobranović, Josip Peko-ović - Zvonko, Oskar Švajger, Franja Bajler, Stipan Periškić, Zvonko Kaučić, Antun Dobranović, Zvonko Bogdan, Stipan Turner i Josip Horvat;

Članovi uprave stoje:
Stipan Peko-ović, Petar Antičević i Sigmund Fratrić

PRELO U SOMBORU

Dana 21. 02. 1998. KUD "Vladimir Nazor"

BUNJEVAČKO
ŠOKAČKO
PRELO

Bunjevci održavaju Prela od davnina. Taj običaj im je srastao uz dušu i još ga uvijek rado održavaju. U prošlim vremenima na prelama se prelo, štrikalo, šlingalo i slično... Danas je to malo drugačije. Svima im je zajedničko: da se ljudi vide, izdivane i provesele.

Doba posli karbinja (svinjokolja) kada ima puno sniga, a manje posla, najzgodnije je vrijeme za prela. Dani prid korizmu, pokladni dani, ili "ludi dani", kako ih narod zove, prosto su neodoljivi za zabavu. Tako smo i ove godine sa željom u srcu da se vidimo sa svojim i da se podsitimo na naše običaje i da se dobro provedemo, krenili u Hrvatski dom.

Kupovina karata je već obavljena. To je ozbiljan posao. Triba rešiti dićemo i s kim siditi u društvu. Društvo triba prilagoditi astalima za kojim sidimo. Dva tri stoca se uvijek mogu dodati, ali onda je gužva. Sve to triba rešiti na vrijeme. Valja zauzeti dobro mesto u sali kako bi se sve moglo lipo videti i biti viđen.

Priprema za polazak po obiteljskim kućama odvija se užurbano i detaljno. Prije samog polaska priprema prilazi u uzbuđenje i blagu nervozu. Nije baš sve jedno kako ćemo izgledati na Prelu. Oblačenju i dotiravanju posveti se puno pažnje, a na kraju oped triba žuriti. Još bi tribalo namistiti kosu, haljinu, nakit, malo dotirati šminku, a bačo požuriva...

Sala je za to veče posebno čista, zagrijana. Na pozornici stoji pano na kojem je naslikana prelja - žena sa preslicom. Velikim slovima na panou piše "Bunjevačko prelo". Pozornica je oribana. Na astalima su bili stolnjaci. Kafana je spojena sa velikom salom. Sve izgleda svečano. Konobari se užurbano kreću po sali i malo su drugačiji nego drugih dana: izgledaju ozbiljno i dostojanstveno. Oko pola osam počinju stizati prvi gosti. Oni žele na miru sisti na svoje mesto i viditi ostale kad dolaze. Ovogodišnji program počeo je sa zakašnjenjem jer ne mogu svi

zajedno stignit i zauzet mesto. Pored tog poneki gost uvijek malo zakasni. Red je da domaćin pričekava.

U pola devet počeo je program. Predsednik je pozdravio goste i domaćine. Bilo je gostivi sa svih strana: iz Beograda, odnosno Zagreba, Mađarske, Subotice, Tavankuta, Bačkog Brega, Monoštora... Lipo je kad se tako skupimo, makar i svakog prela. Program je bio lipo. Smenjivale su se bunjevačke i šokačke igre. Smenjivali su se gosti i domaćini. Sve te lipe igre smo pratili u jednom dahu. Na kraju se folklor zahvalio Antunu Parčetiću, časnom starcu, koji je najzaslužniji što naši igrači dobro znaju korake i figure bunjevačkih igara. Lipo je kad ima ljudi koji mogu i hoće pomoći da se sačuva od zaborava kulturna baština našeg naroda.

Po završetku službenog dela programa na pozornicu su izašli tamburaši "Bajski sokak". Oni su nas lipim pismama i igrama zabavljali do jutra.

Konobari su počeli unositi večeru. Bilo je tu svakojaki ila: prasećeg i pilećeg pečenja, sa-late više vrsta i na kraju kolači kao desert. Posli večere bila je velika tombola koja je dobro organizirana sa dosta dobitaka. Ona je oraspoložila i uveseljavala prisutne. Organizatori tombole bili su: Franjo Parčetić, Stipan Paštrović i Vinko Firanj.

U sali je bilo priko 300 osoba koji su igrali i veselili se cilu noć. Tako je zora došla za tren te se moralo kreniti kući.

Ovaka prela se pamte. Naša je obaveza da ih sačuvamo: da se uz pismu i igru sićamo naših starih i naše prošlosti.

Ako da Bog zdravlja vidimo se do godine na Bunjevačkom prelu u Somboru.

Alojzije Firanj

KUD "Vladimir Nazor" na Prelu '98

IZRADA STATUTA DRUŠTVA

Na redovnoj sednici Predsedništva KUD-a "Vladimira Nazor" održanoj 2. 4. 1998. godine donešena je odluka o izradi novog Statuta. Pošto je Statut koji je bio važeći terminološki potpuno zastario, donešena je odluka o izradi novog Statuta. Polazna osnova su prva pravila Društva, ostali statuti Društva, a koristili smo i neke važeće statute sličnih društava. Na istoj sednici je donešena odluka o prihvatanju sporazumnog raskida ugovora sa dosadašnjim zakupcom Antom Sivo i da se traži zakupac za naš lokal.

Alojzije Firanj

GODIŠNJI SABOR DRUŠTVA

Na sednici konferencije Društva održanoj 16. 4. 1998. godine donešena je odluka o održavanju sabora Društva. Sabor čine svi članovi Društva i on se održava najmanje jednom godišnje. Na ovogodišnjem saboru je najvažnije predstavljanje novog Statuta po kome će Društvo raditi u narednom periodu. Također se donosi odluka da teta Đula Bakić uvede i obuči Antiku Knežević u kancelarijski rad Društva.

Alojzije Firanj

SAHRANJIVANJE BEGEŠA

Dana 24. februara 1998. godine u prostorijama Društva obnovljen je stari bunjevački običaj "Sahranjivanje begeša". Običaj je vezan za treći dan poklada, utorka, uoči čiste sride, i to je bilo posljednje večer kada se pivalo, igralo i ludovalo do ponoći. U ponoć na šaljiv način sahranjen je begeš, što je i označilo početak korizmenog posta. U sklopu ovog običaja održan je i maskenbal. Bilo je oko 130 zvanica i po ričima gostiju, izuzetno uspilo večer. Društvo će se i dalje truditi da održi i omasovi ovake manifestacije, kako bi se otrgnili i sačuvali od zaborava naši lipi običaji.

Dragan Kubatov

OŽIVLJAVANJE BEGEŠA

U nizu običaja vezenih za uskrnsne blagdane, posli kokice bala, sahranjivanje begeša, došlo je na red i njegovo oživljavanje (uskrsnuce). To se uvijek održavalo na prvi dan Uskrsa jer je to naš najradosniji blagdan i valja ga tako i proslaviti. U nemogućnosti da se ovaj običaj održi baš na taj dan, članovi Folklorne sekcije organizirali su večer druženja zajedno sa oživljavanjem-uskrsnucem begeša 30. aprila 1998. godine. Odazvao se veliki broj gostiju te je večer bilo jako lipo. Folkloristi su zaradili od ulaznica 1.000 dinara, koje će upotrijebiti za obnovu narodne nošnje Društva. Tako se i oni priključuju akciji predsjedništva Društva koje je na svom redovnom zasjedanju dana 26. 3. ove godine donelo takvu odluku.

Dragan Kubatov

ODLUKA O OBNOVI NOŠNJE

Na svom redovnom zasjedanju dana 26. 3. 1998. predsjedništvo KUD-a "Vladimir Nazor" iz Sombora donelo je odluku o akciji za obnovu narodnih nošnji. Među prvima ovoj akciji se odazvala gospođa Emilija Dorotić, poklonivši materijal za izradu jedne ženske bunjevačke nošnje. Materijal je već oblikovan i sašiven kod Snežane Pejin koja je aktivni član Folklorne sekcije našeg Društva. Sašivši bez nadoknade bunjevačku nošnju i ona se priključila navedenoj akciji.

Treba ode spomeniti i Franju Parčetića iz Gradine, pročelnika ove sekcije, koji sa suprugom Maricom poklanja Društvu materijal za jedno žensko bunjevačko ruvo. Svim darovateljima veliko hvala i nadamo se da će se i drugi darodavci odazvati i priključiti ovoj sekciji.

Dragan Kubatov

DIČJE SMOTRE FOLKLORA

Dana 28. 3. 1998. godine u Somboru je održana Dičja opštinska smotra folkloru na kojoj je sudilovala i mlađa grupa Folklorne sekcije našeg Društva. Predstavili su se veselim igrama iz Banata. Na smotri se predstavilo ukupno 15 dičkih folklornih grupa iz naše opštine. Na dalje zonsko takmičenje išlo je samo pet grupa, a među njima je i naša sekcija. Po ocinama žirija mlađa folklorna grupa imala je originalan i uvižban nastup, što im je omogućilo da se plasiraju za zonsku smotru u Čelarevu. Svakako treba spomeniti koreografa ove mlađe grupe Magdalenu Nikačev koja je znanjem i upornošću uspjela postići pomeniti rezultat.

U Čelarevu je bilo zonsko takmičenje dana 5. aprila ove godine. Na ovoj manifestaciji je sudilovala i naša mlađa grupa. Tako takmičarske pozicije nalažu, mlađa grupa ovog Društva se predstavila istim igrama kao i u Somboru. Ukupno je na ovom takmičenju bilo 11 grupa. Naša grupa je primila odlične kritike. Ono što je bitno jeste: da je ova grupa predstavila naše Društvo u najboljem i najlipšem svjetlu.

Antun Knežević

OPŠTINSKA SMOTRA FOLKLORA U ČONOPLJI

Dana 24. aprila ove godine u Čonoplji je održana smotra folkloru na kojoj je bilo 11 starijih grupa iz somborske opštine. Nastupila je i grupa našeg Društva i predstavila se spletom bunjevačkih igara i pisama. Ostvaren je zapažen rezultat i plasirali se na zonsko takmičenje u Subotici. Dobili smo najviše ocene za nastup i najburniji aplauz od publike. Za ovaj rezultat je sigurno zaslužan i naš koreograf Dragan Kubatov.

Ana Knežević

MUZIČKA SEKCIJA

U ponedjeljak 2. 3. 1998. godine u gornjim prostorijama Društva održan je skup budućih muzičara koji su došli sa roditeljima. Sa učiteljicom Emilom Antunić i predsjednikom Društva, na spisku dice koja su prošla audiciju ima 32 tamburaša i deset što će svirati instrumente sa klavijaturom. Za početak Društvo će ustupiti svoje žičane instrumente (oko 10 komada) i nabaviti neke instrumente putem pozajmice dok mali svirači ne nabave svoje. Cina škole za jedan mjesec će iznositi 10 DM u dinarskoj protivričnosti. Probe će se održavati:

Ponedjeljkom i četvrtkom u 19,30: harmonika

Utorkom i sridom u 19,30: tamburaši.

A.F.

POLIVAČI

Stari bunjevački običaj, da se prvi dan posli Uskrsa (vođeni ponediljak) poliva sva ženska čeljad u jednoj kući, uspilo se ove godine obnoviti. Organizator popularnih polivača bila je Folklorna sekcija našeg Društva. Formirano je više grupa polivača i to od onih iz mlađe grupe pa do grupe veterana. Išlo se organizirano u grupama uz pratnju tamburaša. Obišao se dio Sombora, kao i dio salašarskih naselja. U ranim jutarnjim satima polivači su se okupili u prostorijama Društva di su se okitila kola peškirima i cvičem. Kako vrimenski uslovi nisu dozvolili, polivači nisu ovaj lipi običaj obaviti fijakerima, kako je kadod taj običaj nalagao. Raspored kuća di su polivači dočekivala ženska čeljad bio je unaprid poznat. Tačno se znao put, jer je prije vodenog ponediljka odigrano polivačko kolo. Ovo kolo igrale su samo one divojke i snaše koje su bile spremne primiti polivače. U svim kućama koje

Polivači na Bajskom putu u staro vrime

smo obišli bilo je veoma veselo. Pivalo se i igralo, a često su se u kolo pored domaćica i polivača, vaćale i žene koje su iz komšiluka došle viditi kako su polivači dočekani, okićeni i veseli. Posli polivanja vodom, i to iz bokala, kako stari običaj nalaže, domaćice su ugošćavale svoje polivače bogatom trpezom i darivale ih šarenim uskršnjim jajima, maramicama i cvičem. Pored pisme i igre kanila je i koja nostalglična suza kod stari majki, jer se eto posli puno godina obnovio stari bunjevački običaj na vođeni ponediljak.

Trajalo je to tako do kasno u noć. Po starom običaju, su-tradan, utorkom, bivaju poliveni i polivači. Tada divojke i snaše vraćaju za ono što su juće bile polivene i mokre do gole kože. I toga je bilo ove godine.

Tradicija starih bunjevačkih običaja uspila se održati i omasoviti. Iskreno se nadamo da će i naredne godine biti ovako, jer "triba čuvat i održavat ono što je bilo didino i majkino", jer i pisma kaže "bunjevačka je grana mala ali fina".

Antun Knežević

ŠAHOVSKE AKTIVNOSTI

U širokom spektru kulturnog dilovanja Društva prije Drugog svitskog rata, svoje misto našli su i ljubitelji drevne igre na 64 crno-bila polja. Izlazeći u susret željama šahista, Šahovska sekcija je osnovana 22. decembra 1940. godine.

Odmah po osnivanju, šahisti su uspostavili veze sa kolegama iz grada i okolnih mista, od kojih su pojedine postale trajne. Šahisti su aktivni i danas, a u toku protekle zime i prolića, imali su nekoliko susreta i druge aktivnosti.

Na gostovanju u Bačkom Monoštoru igrali su nerešeno iako su za monoštorce nastupila i četvorica iz prve kategorije.

Nerešen rezultat ostvaren je i u Bačkom Bregu, a Berezani su članovi Severno-bačke lige.

U Somboru su izgubljena dva susreta od šahista JKP "Čistoće". U redovima naših šahista igrala su dvojica iz prve kategorije, dvojica iz druge kategorije i ostali.

Poslidnjih godina igralo se više susreta i sa šahistima iz Čonoplje. Sve ove susrete naši šahisti su lako dobili.

Završen je i tradicionalni šahovski turnir članova Društva, na kojem je sudilovalo 18 igrača. Turnir je već godinama memorijalni i igra se u spomen na rano priminulog člana mr Franju Matarića, profesora, našeg bivšeg prvaka. Po završetku turnira priređeno je prijateljsko veće i tom prigodom predsednik Društva je uručio trojici najuspješnijih šahista priznanje, a to su: Spomenko Bročilović, Aleksandar Bačić i Zoltan Šefer. Njih trojica su osvojili po 13,5 poena. Plasman igrača, u pogledu redoslida na tabeli, bio je neizvistan sve do poslidnje odigrane partije.

Ovog prolića Društvo je šahistima pripremilo i rezerviralo bolju prostoriju za rad, te se mogu u budućnosti očekivati i bolji rezultati.

Ivan Kovač

NOVINE ŠTAMPANE IKAVICOM U SOMBORU

Februara 1998. godine, izašao je prvi broj lista "Miroljub" u izdanju KUD-a "Vladimir Nazor" u Somboru, štampan latiničnim pismom i ikavicom. "Miroljub" nisu prve novine tako štampane u Somboru jer su Bunjevci i Šokci ranijih godina slične novine izdavali u Somboru, a sada žele nastaviti ovu tradiciju izdavaštva u interesu svojih članova i simpatizera.

Krajem prošlog vika, u vrime Austro-ugarske, zvanične vlasti nastojale su raznim sredstvima pomađariti sve narodnosti na toj teritoriji. Radi očuvanja nacionalne svisti, jezika i kulture, Bunjevci u Somboru su pokrenili list "Bunjevac", početkom 1882. godine. Bio je to list "obće naobrazbe i napridka", kako je u zaglavlju lista stajalo, a izlazio je svakog petka. "Bunjevac" je štampan latiničnim pismom i ikavicom, kako su Bunjevci govorili i pisali. Odgovorni urednik lista bio je Ivan Batori, a njegov najbliži saradnik Ivan Palić. Izdavač i štampar lista bio je Ferdinand Bittermann iz Sombora.

List je u narodu primljen sa oduševljenjem, o čemu svidoče mnogobrojni dopisi, ne samo iz ove sridine, već iz Budimpešte, Mohača, Pečuja, Subotice, kao i svih ostalih većih mesta u kojima su živili Bunjevci. Tako Katica Marković iz Bajmoka, između ostalog piše: "Štov. uredniče! Radost me je velika obuzela, kada sam vidila poziv 'Bunjevca', jerbo tvrdo ufanje imam, da će 'Bunjevac' naš mili puk u svom čistom bunjevačkom jeziku izobraziti, što je potrebno za čistu bunjevačku slovinsku sporazumnost, što je potrebno za svakog državljanina, kao i korisno znanje gazdalučkih poslova".

Nakon prvog svitskog rata, u kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, formirane su razne političke stranke, koje su izdavale svoje novine. Tako je Bunjevačko-šokačka stranka, sa sidištem u Somboru, a koja je imala i poslanike u Skupštini SHS, izdala politički list "Vojvodina". List je izlazio u Somboru 1927. godine jednom nediljno, a štampan je latiničnim pismom i na ikavici. Odgovorni urednik i izdavač bio je Ernest Bošnjak, a štampanje u štampariji Karla Oblata.

Za vrime Kraljevine Jugoslavije, u Somboru je izlazilo više listova na srpskom, nemačkom i mađarskom jeziku, sa nacionalnim obilježjima. Tako su i Bunjevci u Somboru počeli izdavati "nezavisni informativni list Danicu", koja je izlazila četvrtkom, štampana latiničnim pismom i ikavicom. Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik bio je dr Grga Vuković, a štampana je u "Jugoslovenskoj štampariji" u Somboru. Uredništvo i administracija su se nalazili na Vincu Petra Bojovića broj 9. Saradnici lista bili su Bunjevci i Šokci iz Sombora i okolnih mesta, kojima je list bio i naminjen.

Za vrime drugog svitskog rata, u Somboru je izlazio list "Naše novine". Bio je to "politički, gospodarski i društveni list", a izlazio je petkom, štampan latiničnim pismom i ikavicom. Prvi broj je obilodanjen 2.04.1943. godine, a posljednji 6.10.1944. godine. Uredništvo i administracija su se nalazili u ulici Arsenija Čarnojevića broj 3. Izdavač i odgovorni urednik bio je Grga Vuković, a štampan je na rotacionoj mašini Josipa Bošnjaka u Somboru. List je imao saradnike sa šireg područja Bačke, a bio je naminjen Bunjevcima i Šokcima. U novom vrimenu i boljim uslovima života i rada, nadajmo se da će "Miroljub" ispuniti očekivanja i zadovoljiti brojne čitaoce ne samo u našoj zemlji.

Ivan Kovač

MOJA RAVNICA

Volim je ovakvu rujnu i bujnu,
posutu paperjem bili oblaka
i viku u širokom polju našeg seljaka.

Volim kukuriku u žitu i ševu
što nad glavom leprša i topot znojevog
vranca i rasklasala žita.

Sve je široko i toplo i široki osmih
u oku prpošne divojke, što mami
u ljubav ove ravnice.

Volim stisak ruke oko pasa
i jecaj ciganske violine i
saj miseca nad ravnicom kad se raspojasa.

Cecilija Miler

MOJE MALO MISTO

Najviše na svitu voljim Monoštor;
voljim tarabu i mačku na njoj,
široke sokake i veliki dvor,
Dolski sokak četrdesetjedan broj.

Voljim Opaljenik, Dolu, Kurtalu,
šumu i vodu sa svih strana sela,
našu crkvu, bircuze i škulu,
tentanje, plečke i naša prela.

Voljim punu crkvu na Petrov dan,
kad čauši podviknu sokakem,
dudovaču i šokački divan,
te debelu gibanicu s' makem.

Voljim Rome kad piju "ciganj bar",
uz riblji paprikaš i naše tisto.
Voljim svako andrminje, svaku stvar,
što me sića na moje malo misto!

Voljim šarene ponjave, strašno,
od nji', reko bi, i nema bolji.
Voljim, zato što znam da nije važno
koliko imaš, već koliko voljiš!

Antun Kovač

PRETEČA "KRANJČEVIĆA"

Prvi izvedeni kulturni programi u Bačkom Bregu, zapisani su početkom ovog vika, 1908. godine. Ove priredbe organizirala su različita društva oslanjajući se na tradicionalne običaje /prela/ i virske blagdane. Mali broj školovanih mištana i nesklonost Austro-ugarske da se u mistu organizira kulturno društvo, nisu davale mogućnost organiziranog razvoja kulturnog amaterizma.

U vrime između dva svitska rata, u Bačkom Bregu je osnovano i radilo Hrvatsko prosvjetno društvo "Seljačka sloga".

Hrvatsko seljačko prosvjetno i dobrotvorno društvo "Seljačka sloga" imalo je sidište u Zagrebu, a ogranke po selima. Centraia u Zagrebu je osnovana 11.10.1925. godine, a pravila joj je odobrilo Ministarstvo unutrašnjih poslova Kraljevine SHS pod brojem 11495.

Brežani u Zagrebu, 1927. godine

O godini osnivanja Društva u Bačkom Bregu postoje dva pisana podatka. U knjižici "Što je i što hoće "SELJAČKA SLOGA" preštampanih iz "Seljačkog svijeta", u Zagrebu 1935. godine, na strani 8. i 9. piše: "Od starih ogranaka "Seljačke sloge", koji su osnovani još godine 1926. do 1929. najviše su se javljali središnjici u Zagrebu ovi: ... Bački Breg (Sombor)...".

U arhivi Somborskog Kraljevskog okružnog suda kod jednog predmeta iz 1930. godine, stoji podatak da je "Seljačka sloga" u Bačkom Bregu osnovana 1927. godine. Kod istog predmeta, kao prilog broj 3, nalazi se olovkom pisani govor kojim se učitelj Matija Tucakov obratio prisutnima na osnivačkoj skupštini. On glasi: "Draga braćo, prije nego što bi počeli rad, dozvolite da Vam progovorim nekoliko riječi: ako pogledamo široke slojeve svega našeg naroda vidjećemo da su najzaostali u svačemu seljaci. Svi drugi staleži zanatlije, obrtnici, da o trgovini i dr. ne govorimo, pa i radnici su u mnogome napredniji i prosvćeniji od seljaka. Za napredak cijeloga

naroda pa i seljačkog brine se država, ali je ta briga mala ako se neće i oni sami truditi.

Svi drugi staleži su organizovani ne samo u političkim nego i kulturnim udruženjima pa to moraju ciniti i seljaci. Zbog toga je i osnovana Seljačka stranka da prosvjećuje i širi seljačku kulturu.

Gdje su ljudi nepismeni prvo ih uči čitati i pisati, zatim se osnivaju čitaonice i knjižnice, tečajevi za račun i okretno čitanje itd.

Dakle, svrha je ovom društvu da širi i unapređuje seljačku kulturu, da i seljaku bude bolje i ljepše.

Što se tiče rada u našem budućem Društvu prva će nam briga biti da osnujemo knjižnicu i čitaonicu, tako da svaki može dobiti lijepih i korisnih knjiga za čitati. Zatim ćemo prirediti predavanja i neke tečajeve. U okviru našega društva osnovati ćemo pjevački zbor i predstavljачko društvo za razne predstave.

Članarina je 10 dinara na cijelu godinu, a koji se prvi put upiše plaća 5 dinara upisninu. Kako će se novac najkorisnije upotrebiti određivaće upravni odbor. Trudit ćemo se da se novac nekako nabavi pa da se članarina što manje mora plaćati".

Hrvatsko prosvjetno društvo "Seljačka sloga" imalo je tri sekcije: diletantsku (predstavljачku, dramsku), horsku i folklornu. Pored toga u Društvu su organizirana brojna predavanja na razne teme, radi narodnog prosvjećivanja, kao i neke druge kulturne manifestacije. Inicijator osnivanja bio je učitelj Matija Tucakov, koji je postao prvi sekretar, a za pridsednika je izabran Živko Aljmašac. Kratak pregled rada društva je ovaj:

a/ Diletantska sekcija

Od osnivanja pa do Drugog svitskog rata, članovi ove sekcije izveli su u mistu i na gostovanjima više kraćih i dužih pozorišnih komada. Nabrajamo samo one najvažnije od tih: Teška vrimena; Sumljivo lice, Kijavica, Analfabeta, Kumovanje, Šta sve žena može, Progledao je veliki slipac, Za zemljom, Krčma kod bile ruže i druge. Diletante su pripremali učitelji Anica Cener i Matija Tucakov. Poznatiji tumači uloga bili su: Marica Kolar, Maca Blažetin, Marko Stipankov, Matija Ivošev, Marin Ivošev, Mika Ivošev, Marin Tomašev, Aleksandar Čatalinac, Đuro Lukić, Branko Blažetin, Josip Varga, Marin Kolar, Eva Jelić, Marin Kovačev i drugi.

b/ Horska sekcija

Dirigent mišovitog hora bio je učitelj Matija Tucakov. Poznate su pojedine pisme sa kojima je hor nastupao u mistu i na strani: Lego čoban u zelenu travu, Padala je, Oj

javore, Planula je zora, Ide golub vodi golubicu, Drma mi se šubara, Ej sitan tanac, Marice divojko, Seljački život, Seljačka sloga, U boj u boj, Hrvatski pjevački pozdrav, Lijepa naša, Himna, razne rodoljubne pjesme koje je komponirao Dr Vinko Žganec i druge. Pored ostalih u horu su pivali: Klara Balažev, Đula Lukić, Anica Lukić, Tonka Katačić, Marica Kolar, Anica Balažev, Marija Radičev, Đula Sudar, Marica Tucakov, Janja Aljmašac (ili Gorjanac), Marta Daražac, Eva Balatinac, Manda Dekić, Matija Srimac, Joza Matiz, Bariša Tubić, Matija Aljmašac, Adam Aljmašac, Fila Horvat, Antun Kovačev, Iva Tomašev, Stipan Gorjanac, Marin Tomašev, Stipan Kovačev i Marko Katačić.

Jedan od značajniji nastupa hora bio je u Zagrebu 1927. godine na Drugoj smotri hrvatskih seljačkih pjevačkih horova. Nastupilo je ukupno 22 hora, a Brežani su se plasirali među 6 najkvalitetnijih.

c/ Folklorna sekcija

Članovi sekcije su nastupali u svojim bogato izvezenim i skupocinim narodnim nošnjama. Nošnju su voljene majke i bake mukotrpno, ali sa ljubavlju, danima stvarale, najviše zimi, i ona se prinosila nasliđem. Sekcija je nastupala na svim priredbama u mistu, a gostovala je i na strani. Jedno od zapaženiji gostovanja bilo je u Zagrebu 13-14. 04. 1940. godine kada su održavani "Dani Bačkobaranjskih Hrvata". U štampanom katalogu organizatora o Brežanima piše ovako: "Ogranak Seljačke sloge iz Bačkog Brijega nastupa prvi put u Zagrebu. Pleše narodne šokačke plesove u živopisnoj i jednoj od najljepših hrvatskih narodnih nošnji. Plesači dolaze pod vodstvom gospođe Anice Tucakov-Lukić".

Brežani su, uz pratnju tamburaškog orkestra iz Subotice, izveli narodne igre: Šokačko kolo i Logovac. Nastup je izazvao burno oduševljenje publike.

Sadržaj programa društva obogaćivali su nastupi recitatora. Među poznatije su spadali: Marin Kolar, Marica Kolar i Maca Blažetin, sa recitacijama: Susret, Njeno pismo, Baba Ana i drugima.

Program se nije mogao zamisliti bez nastupa Marice Kolar, koja se odlikovala dobrim glasom. Poznate su interpretacije: Kradem ti se u večeri, Toliko te moje srce voli, Što mi je merak, Srušeni snovi i druge.

Društvo je pripremalo programe i za druge organizacije i skupove, za prela; organiziralo je igranke sa čajankama i slično.

Pojedini programi izvođeni su zajedno sa domaćim crkvenim Pivačkim društvom "Sv. Cecilija". Starešina ovog hora bio je Marin Dekić, a dirigent Jakob Fuderer. Hor je brojao od 35 do 50 članova. Bili su to ljudi od "pluga i motike" a pivali su i u više glasova.

Sva aktivnost Hrvatskog prosvjetnog društva "Seljačka sloga" u Bačkom Bregu ugašena je 1941. godine, a posli rata rad nije obnovljen.

Ivan Kovač

Bački Breg

PRELO

Posli dužeg vrimena u Bregu je održano Šokačko-bunjevačko prelo dana 14. 2. 1998. u organizaciji KPD "Silvije Strahimir Kranjčević". U programu su porid domaćina učestvovali i KUD "Vladimir Nazor" iz Sombora, MKPZ iz Bačkog Monoštor, KUD "Ivo Lola Ribar" iz Sonte, KUD "Veseli Santovčani" iz Santova i KUD "Nova Brazda" iz Đurđina. Berežani su pokazali kako je to kadgod bilo kad se na Prelo "nosila serenada", a posli toga je bila vrlo lipa i bogata revija nošnji domaćina i gosti. Za ovu priliku Zlatko Gorjanac Tolin satavio je i prelijsku pismu koja je bila pročitana. Tako je Prelo bilo stvarno onako ko kadgoda davno prije: uz zvuke tamburaša, pisma i igra trajala je do zore.

OJ BEREGU SELO MOJE DRAGO

*Oj Bregu, selo moje, drago,
Svi te znadu po dobromu glasu,
Šokci su ti najmilije blago
Vikovima oni tebe krasu.*

*Tebe krasu zlatna žitna polja,
Što ih zlatu svi tvoji seljaci,
Tebe krasu njeva dobra volja,
Svi bečari i svi veseljaci.*

*Tebe krasu pisma i veselje
I šokice kad sokakem prođu,
Tebe krasu naše lipe želje
I svi gosti koji dobro dođu.*

*Tebe krasu ponos i dobrota,
Sunčeve su na te pale niti,
Ti si dio našega života
I naš život ti uvijek ćeš biti.*

*Oj Bregu, selo moje, milo,
Ti si dio naši' lipi' snova
Nad tobom se plavo nebo svilo
Da te čuva još puno vikova.*

Zlatko Gorjanac Tolin

ODRŽAVANJE TRAKTORA

Da bi vaš traktor bio spreman za rad u toku cile godine, potrebno je preventivno održavanje, koje se sastoji od niza manjih poslova, koje možete sami uraditi.

Kao prvo: potrebno je kod sipanja u rezervoar dobro prociditi naftu. Tu obično svi traktoristi koriste ženske čorape, što se pokazalo dosta dobro, ili livak koji u sebi ima gustu mrežicu. Pri takvom cidenju nafte tu je ostala samo krupnija prljavština. Sve sitnije čestice nečistoće otišle su u rezervoar. Znači, svu ostalu nečistoću moraju zadržati filteri. Filteri će zadržavati nečistoću do onog momenta dok ne budu zasićeni. Pošto AC pumpa tira gorivo pod pritiskom kroz filtere, obično se otvore prolazi kroz filter, te sa naftom ode jedan dio nečistoće, koju je filter dotle zadržavo. Zbog toga stradaju boš pumpa, čak i dizne. Pošto gorivo u takvim slučajevima prolazi u malim količinama kroz filter, vaš traktor će stati u toku rada. Nemojte dozvoliti da vaš traktor stane, nego minjajte filtere češće. Uzimajući u obzir da su filteri koje mi imamo kod nas na tržištu često lošeg kvaliteta ili izrade, a naročito oni koji su kupljeni na pijaci, triba ih često minjati.

Nekada, u stara dobra vremena, ulje u motoru se minjalo na svakih 150 radnih sati kod težih ili 200 radnih sati kod redovnih radova. Obično se tada minjani i svi filteri ali kod svakog drugog minjanja ulja. Pošto se sada ulje minja obično jedanput na godinu dana, potrebno je sa svakim minjanjem ulja prominiti i filter za ulje, a za gorivo i više puta ili po potrebi.

Po starim propisima ulje u motoru ne smi biti duže od pola godine, bez obzira da li ima radnih sati za minjanje ili nema. Kod rada motora u stublinama se prilikom sagorivanja stvaraju različite

štetne kiseline ili smole, koje pored karika odlaze u karter motora, te štetno diluju na sve glavne dilove koji su ositljivi na takve nečistoće. Zadnjih godina su sva ulja, koja su se mogla kupiti kod nas, bila sumljiva kvaliteta. To je još jedan razlog da se ulje u motoru minja češće.

Kod sipanja novog ulja, a i posli u toku radova, ulje uvek mora biti nasuto do gornje crte, tj. do maksimuma. Nemojte dozvoliti da vam nivo ulja bude između dve crte, što se obično primenjivalo. Čak su i pojedini proizvođači dozvoljavali nivo ulja između dve crte, a to nije pravilno. Kad obavljate duboko oranje, vaš traktor je nagnut na jednu stranu, pa u slučaju da vam je ulje u blizini minimuma, svi vitalni dilovi koji se podmazuju takozvanim "bućkanjem", neće biti dovoljno podmazani. To će bitno umanjiti vik vašeg traktora. Zato je kod većih uspona ili nagiba potrebno sipati ulja i priko maksimuma.

Virujem da vi to već svi znate sve ovo što sam ode napiso, ali nadam se da ćemo se opet čuti priko našeg cinjenog lista "Miroljub". Bit će još prilike da vam ja, a i drugi, na ovaj način damo korisnih teoretskih uputa i savita. Uz dogovore moglo bi se i praktično pokazati ono što vam je nejasno. Drago mi je ako sam vam pomogao sa ovih par praktičnih savita.

Pozdravljam sve poljoprivredne proizvođače.

*Sritni vam radovi na poljima
i što manje kvarova.*

Matija Dorotić

Uređuje: Zlata Pekanović

MEDICINA

- Polovina slučajeva astme, hroničnog bronhitisa i kašlja kod male djece može se pripisati izloženosti duvanskom dimu. Zato oprez sa pušenjem.

- Od sridine osamdesetih godina povećava se broj bolesnika od tuberkuloze, što pokazuje da sadašnji način ličenja i kontrole bolesti nije primiren. Čak je trećina ukupnog stanovništva zaražena ovom bolešću.

- Folna kiselina i vitamin B6 spričavaju srčane bolesti kod žena, pa se preporučuje njihova upotreba u većim količinama. Izvori folne kiseline su pomorandža, jaja i spanać, dok se vitamin B6 nalazi u govedini, banana, piletni, mliku i krumpiru.

- Uzimanje kokaina dovodi do kontrakcije krvnih sudova mozga, što izaziva gubitak pamćenja i smanjenje sposobnosti mišljenja. Efekat je kumulativan i povećava se sa dužinom uzimanja kokaina i može dovesti i do moždanog udara.

Zlata Pekanović

U dičjem carstvu

NAJDRAŽA IGRAČKA

Svako dite, među igračkama kojima ga obasipljaju njegovi najbliži, odabere jednu kojoj dodili prvo msto. Ona mu je najslađa i najdraža. Obično je to niki žuti plišani medo ili zec, lutka ili pajac. Bez po muke dite priskače iz stvarnosti u snove, di njegova omiljena igračka govori, piva, igra... I naravno spava, a di drugdi, nego na jastuku diteta.

Pojedini roditelji, međutim, ne vole tu pristranost; otimaju ditetu igračku, grde ga i razumljivo izazivaju plač vlastitog diteta. Psiholozi i pedagozi kažu da je ovako roditeljsko ponašanje pogrešno. Dite će puno lakše zaspati ako zagrlj svoju lutku ili plišanog medu. Ostavite zato u postelji mališana njegovu najdražu igračku.

Zlata Pekanović

Moda

TAŠNE ZA OVU SEZONU

Sa jednom ili dvi drške, kraćom, ali i sa dužom, koja može poslužiti kao kaiš priko ramena. Tašne za ovo proliće su male, prilično klasične i strogih geometrijskih oblika: najčešće u obliku pravougaonika. Drška je ponekad i od metala. Materijal je od teleće, krokodilske ili dobro urađene veštačke kože. Boje tašni za ovu sezonu su: crna, crvena, bež, braun, senf žuta.

MALI SAVITI - VELIKA POMOĆ

- Ukoliko se žvakača guma zalipi za odiću ne pokušavajte je strugati, već uzmite kockicu leda i njome priđite priko žvakaće gume. Guma će se stvrdniti i sama odlipiti bez problema.

- Ako vam se tisto za palaćinke lipi na tiganj i nije rastresito, dodajte čašu piva ili snig od bilanćeta sa malo soka od limuna. Palaćinke će biti rastresitije i neće se lipiti.

- Crno vino ostavlja trajne i ružne mrlje na stolnjaku. To možete izbjeći ako isprljano msto odmah pospete sodom bikarbonom ili kuhinjskom solju. Posli skidanja stolnjak isperite.

- U vrućim litnjim danima krv ne treba stavljati u platnenu salvetu ili u polietilensku vrićicu, što mnogi čine. Tako čuvani krv brzo se uplisljavi. Najbolje je čuvati ga u metalnoj kutiji sa rupicama na poklopcu koje propuštaju vazduh.

- Domaćice koje bili veš suše na najjaćem suncu čine veliku grešku. Ako želite da vaš bili veš bude zaista bili, sušite ga noću.

PROLIĆE U KOSTIMU

Malo je Bunjevki koje se još i danas "nose paorski". Većina je zanemarila svoje nošnje i "ponela se gradski", što je uslovljeno sadašnjim načinom života. Ukoliko želite da budete ženstveni i elegnatni u vašoj garderobi posebno msto naći će kostim.

Za ovo proliće italijanski kreatori preporučuju blejzere u pastelnim bojama, strukirane i sa naramenicama. Ovaki blejzeri mogu se nositi uz suknje, ali i uz uzane pantalone.

OSOBNA IMENA

Osobna imena najčešća i uobićajena kod Bunjevaca nisu se do sridine ovog vika razlikovala od ostalih područja koja su nastanjena Hrvatima. Uglavnom su ta imena zapisana u Bibliji ili crkvenoj istoriji. Narodnih imena (Tomislav, Zvonimir...) nema sve do razdoblja između dva rata. Od kraja prošlog vika učestala je upotreba mađarskih imena (Bela, Geza...).

Muška i ženska imena upućuju na zaključak da su sva krsna imena došla posridstvom Katolićke crkve iz židovskog, latinskog i grćkog jezika. Iz židovskog su jezika na primer: Adam, Eva, Bara, Mara, Marija... Iz latinskog jezika potiću imena: Antun, Luka, Krista, Đula... Grćko poreklo imaju ova imena: Andrija, Đuka, Stipan, Janja, Teza, Tereska...

Z.P.

PONAŠANJE U DRUŠTVU

"Tajna" lipog ponašanja sastoji se u tome da čovik pođe od sebe i svoje obitelji, jer civilizirano ophođenje prema ljudima postaje zaista civilizirano i lipo kada ga čovik potpuno usvoji; kad nije nametnito izvana ili isfor-sirano, nego zaista prožima čitavog čovika.

Urednost i čistoća kuće:

U svom domu čovik provodi više od polovine svoga života, pa je stoga i prirodno da će nastojati da taj svoj najintimniji ambijent učini što udobnijim, čistijim i prikladnijim za odmor, razonodu i rad. Neuredan stan pritiskat će čovika kao mora, učinit će ga nervoznim i mrzovoljnim; bit će često uzrok obiteljskih svađa. Uredan stan dilovat će i na odgoj dice u pozitivnom smislu; dica će se na primeru naučiti redu i čistoći.

Pri pažnji na urednost stana ne treba obratiti samo na urednost sobe, nego i na nuzprostorije, kao što su: kuhinja, kupaonica... Ako svaki ukućanin iza sebe ostavi red (za stolom, posli spavanja i oblačenja...) već će to ženi biti od velike koristi. Ne treba u stan uvoditi red samo onda kada se očekuju gosti, ali isto tako je pogrešno postati rob reda i čistoće te neprikidno prati podove, brisati prašinu, čistiti kvake i slično. Udoban i čist stan je sredstvo da se čovik osića zadovoljno, a nije to sama svrha življenja.

U svome stanu čovik živi sa obitelji, ali to ne znači da može smetati ostalim stanarima, komšijama. Zato neka koristi radio, televizor samo za sebe, a ne za čitavu kuću ili ulicu, jer možda kogod u komšiluku spava, ili je bolestan ili nervozan, ili možda ne voli onu vrstu muzike koju ja slušam.

Urednost i čistoća vlastite sobe:

Čovik prilikom zivanja treba staviti ruku na usta i onda kada se ujutro probudi sam u svom krevetu i tako će mu to prići u naviku te mu se neće dogoditi da u društvu propusti to isto uraditi. Čovik treba da je uvijek čist, umiven, čistih noktiju, obrijan, opranih zubi. Dica kada su se vratila sa igre, treba da budu oprana, čista i uredna: dakako, ne valja ih terorizirati, nego im prije svega pokazati primjerom, ali je nedopustivo da, na primer, idu spavati s prljavim nogama.

Odnosi u obitelji:

Nije sasvim lako biti muž i otac, žena i majka. U skladnoj zajednici, međutim, di vlada uzajamno razumivanje, sukobi će se svesti na najmanju miru. Ali i taj sklad treba stalno produbljivati sa sitnim pažnjama, kao mali poklon, kita cviča, ili koja topla rič. Što se tiče dice, treba uvijek imati na umu da se kod njih nepristano odigrava proces identifikacije, tj. dite se nepristano poistovećuje s roditeljima, ili samo s jednim roditeljem, bilo u pozitivnom, bilo u negativnom smislu. Na to najviše utiču roditelji svojim ponašanjem.

Vilim Oršovai

Recepti

TANKA GIBANICA

Nisu sve domaćice vište da naprave ukiselu tistu, zamise dobru gibanicu ili kolačiće. Mi Vam priporučujemo jedan recept za tanku gibanicu, koji će uz malo truda uspi-ti svakoj domaćici.

Za ovu vrstu gibanice potribno vam je pakovanje kvasa, 400g brašna, 100g margarina, 2 cila jajeta, malo soli. Za nadiv idu mliveni orasi, mak ili suvo grožđe.

Priprema: Pakovanje kvasa dići u malo mlika, dodati brašno, margarin, jaja i so. Umišano tisto podiliti na dvi ljupke, razvući i filovati po želji.

BAKA

Imam dobru baku,
dobru kao vila;
stalno me pazi
i zato mi je mila.

Kad joj u krilo sidnem,
počinje da me mazi,
a ja joj kažem:
"Bako, bolesti se pazi".

Za uzvrat joj masažu
pružam svaki dan;
ruku joj masiram
dok tone u miran san.

Čuva me baka
u dobru i u zlu,
a ja je smatram
za pravu dobru vilu!

Katica Marković, Sombor (IV. razred)

PISMA ČITATELJA

Poštovano Uredništvo!

Jako ste me obradovali sa "Miroljubom". Pročitala sam ga od korica do korica. Želim Vam puno sreće u daljem radu i da nam list izlazi puno, puno godina.

Marija Kusturin, Gosford, Australia

Drago Uredništvo!

Živim u Beregu, a studiram biologiju u Novom Sadu. Posli pročitanog prvog broja ostao sam oduševljen i radostan. Konačno, bilo je i vrime za ovako nešto i zato vam izražavam svoje iskrene čestitke što ste upravo Vi smogli snage i hrabrosti te krenili u ovako veliki posao. Nadam se da u započetom poslu nećete odustati.

Želim sve najbolje "Miroljubu" i njegovu uredništvu.

Marko Tucakov

ČITATELJI DARUJU

Dr Bruno Anušić iz Sombora darovao je knjižnici KUD-a "Vladimir Nazor" knjigu "Hiljadu-godišnjica hrvatskog kraljevstva" od autora Marka Perojevića, a štampana je u Splitu 1925. godine.

LJEKOVITE OSOBINE MEDA

Stari grčki filozofi i mudraci su vjerovali da med liječi i okrepljuje, produžava život i jača snagu duha i tijela. Med se obično koristi u terapijske svrhe a njegove ljekovite osobine ovise od biljnih vrsta sa kojih je sakupljan nektar. Tako na primjer:

- Bagremov med ima umirujuće djelovanje.
- Kestenov med širi periferne krvne sudove.
- Lipin med ima antiseptično i umirujuće djelovanje: koristi se kod bronhitisa i nazeba jer pomaže iskašljavanju.
- Nanin med se koristi kao analgetik.
- Žalfijin med ima antiseptično djelovanje.
- Šumski med djeluje antiseptično, umirujuće i antiinflamatorno.

Med u saću pri žvakanju dezinficira i jača desni.

Višegodišnja praksa i znanstvena istraživanja su potvrdili da med ima raznovrsna djelovanja.

- **Djelovanje meda na srce:** rastvoreni med prelazi u krvotok i cirkulira dajući veoma dobre rezultate kod teških srčanih smetnji. Med se stavlja ispod jezika i polako usisava da bi se postigao željeni efekat.

- **Djelovanje meda na krvnu sliku:** med utiče na povećanje postotka hemoglobina u krvi.

- **Djelovanje meda na jetru:** jetra ima ulogu skladišta rezerve glikogena. Oboljela jetra iscrpljuje organizam, a unošenje meda može biti spasonosno.

- **Djelovanje meda na organe za probavu:** med utiče na kiselinu u želudcu te tako poboljšava probavu. Sistematska upotreba meda normalizira rad crijeva.

- **Baktericidno djelovanje meda:** med je kisele reakcije te ne odgovara razvoju bakterija; sprječava njihovo razmnožavanje i ubija ih.

- **Djelovanje meda na organe za izlučivanje** je neosporno. Najčešće se koristi čaj od šipka zaslađen medom uz limunov sok.

Med se koristi i u liječenju nekih oboljenja.

- Prehlada se liječi medom s vrućim mlijekom ili čajem.

- Povišen krvni tlak se regulira medom u smijesi sa soko-

vima povrća: cikle, mrkve ili hrena i sokom od limuna ili čajem od šipka.

- Upala pluća i bolesti disajnih organa se brže liječe uz med koji se dodaje toplom mlijeku, čaju, ali i malinama ili bijelom luku: po 1 žlicu u čašu tople vode.

- Gastritis se može liječiti medom jer utiče na obnavljanje sluzokože. Kod povećane količine kiseline med se uzima poslije jela. Med uzet prije jela povećava lučenje kiseline i pojačava rad sluzokože.

- Kod čira u želudcu med lokalno ubrzava oporavak sluzokože, jača organizam i nervni sustav. Najbolje ga je uzimati rastvorenog u toploj vodi 2 sata prije doručka ili ručka, a 3 sata poslije večere. Med u hladnoj vodi povećava kiselost, zadržava

hranu i nadražuje crijeva.

- Liječenje rana je vrlo uspješno smjesom meda i ribljeg ulja. Postoje i brojni lijekovi na bazi meda za spoljnu uporabu za ispiranje grla, protiv opekлина, reumatičnih bolova, ali i nekih bolesti životinja.

Med u kozmetici:

Za njegu kože lica ima veoma široku primjenu jer sprječava starenje; održava elastičnost i vlažnost kože, pojačava njen tonus i usporava mnoge negativne promjene.

Od kozmetičkih preparata najpoznatije su maske: sa žumanjkom, medom i pavlakom, ili raženim brašnom, polenom, kajsijom, ali i brojni drugi recepti različitih namjena.

Na bazi meda mogu se praviti i različite pomade i kremovi. Med, dakle, zdravima čuva zdravlje, a bolesnima pomaže da do njega dođu.

prof. V. Šolar

VIJESTI

U Novom Vinodolskom je 1. svibnja 1998. godine održana promocija Svjetskog sajma pčelarstva i Svjetske pčelarske burze. Uz ove sadržaje bila je upriličena i prigodna izložba pčelarstva.

Ovu manifestaciju su organizirali Stipan Pekanović iz Sombora, predsjednik Svjetskog sajma pčelarstva, Milorad Komadina, gradonačelnik Novog Vinodolskog i dr Nikola Filipović, predstojnik Instituta za ljudska prava u Novom Vinodolskom.

S.P.

MIROLJUB (Izlazi 4 puta godišnje). Izdaje Kulturno-umetničko Društvo "Vladimir Nazor", 25000 Sombor, Venac Radomira Putnika 26, tel. 025/ 38-173.

Uredništvo: Josip Pekanović - glavni i odgovorni urednik, Cecilija Miler - zamjenik glavnog i odgovornog urednika i likovni urednik, Franjo Ivanković - tehnički urednik, Zlata Pekanović, Ivan Kovač, Alojzije Firanj, Franjo Krajniger, Zoran Čota. List je registriran u Ministarstvu za informaciju Republike Srbije, broj 2583 / 03. 02.1998.

Prijelom teksta: mr. Ervin Čeliković. Tisak: GIP "Prosveta", Sombor, Trg Koste Trifkovića 8, tel.025/22-833. Tiraž: 800.

VLADIMIR NAZOR

Vladimir Nazor rođen je u Postirama na otoku Braču 30. svibnja 1876. Gimnaziju je završio u Splitu, a prirodne znanosti je studirao u Grazu. Kao prosvjetni radnik radio je u mnogim mjestima Dalmacije i Istre. Nekoliko godina radio je kao profesor u školi u Zagrebu. Bio je upravitelj Dječjeg doma u Crikvenici, direktor gimnazije na Sušaku, upravitelj dječjeg sirotišta u Zagrebu. Posljednje godine svog prosvjetnog rada bio je direktor gimnazije u Zagrebu. Umro je u Zagrebu 1949. godine. Napisao je mnoštvo djela različitih sadržaja. Godine 1977. Akademija mu je izdala sabrana djela u 20 svezaka.

Vladimir Nazor je pjesnik, pripovijedač, romansijer, esejista, kritičar i prevodilac, sudionik NOB-a i prvi predsjednik Prezidijuma Sabora Narodne Republike Hrvatske.

Nazor je iza sebe ostavio mnoštvo djela neujednačenih vrijednosti. Stvarajući u različitim književnim razdobljima podvrgavao se, ali površno, utjecajima aktualnih poetika, ostajući u biti, originalan. Stvaralaštvo mu se odlikuje živom maštom, bogatstvom slika i raspjevanošću. To je osobito vidljivo u ranim zbirkama: "Slavenske legende" (1900), "Lirika" (1910), "Hrvatski kraljevi" (1912). U njima prevladava pogansko osjećanje života. U kasnijim zbirkama "Intima" (1915) i "Pljesni ljuvene" (1915), izraz se djelomično kondenzira, smiruje. Poslije prvih prozaičkih radova, nadahnutih jugoslovenskim zanosom, u zbirkama pripovijedaka "Priče iz djetinjstva" (1924), "Priče s ostrva, iz grada i sa planina" (1927) Nazor piše o svom djetinjstvu, ne ostajući na razini privatnog ispovijedanja, već se izdiže osobno iskustvo do razine općeg i umjetnički uobličеноg kazivanja.

U toku stvaranja, padao je u mistiku. I pored raznih lutanja, temeljna odlika njegovog stvaralaštva je humanost i snažan osjećaj prirodnog življenja koji je naročito istaknut u njegovom najobilatijem romanu "Pastir Loda" (1938-1939), i u djelima pisanim u toku rata: "Pjesme partizanske" (1945), "Legende o drugu Titu" (1946).

Somborsko Kulturno-umjetničko društvo je dobilo ime Vladimira Nazora 1949. godine. Tadašnji naziv Društva je glasilo "Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo Vladimir Nazor". Kao posljedica političkih pritisaka, Društvo je 1957. godine moralo izvršiti promjenu imena tako što mu je oduzeto ono "hrvatsko". Od 1964. godine do danas ono nosi nazov Kulturno-umjetničko društvo "Vladimir Nazor".

Josip Pekanović

Vladimir Nazor

AUTOBIOGRAFIJA

*Sved tih i miran, i naoko mlitav,
Moj život teče. U njem sivo sve je.
Ali ipak, na dnu dok se trzo čitav,
Prohujale su kroza nj epopeje.*

*Slavne sam borbe vodio. I sto sam
Sunašca sjajnih iznio iz mraka.
So, med i tečnost još u ustma nosam
Hiljadu mora, saća i vrutaka.*

*Ja nemam svoje povijesti. - A znam:
Svijet jedan čitav diše, stvara, trpi
U biću mom. I nisam ko u hrpi
Kamenja mrtvog siv i hladan kam.*

*Bez šake i bez grla kakvog vode,
Svoj život živem nekom maglom vit.
Al za sve ono što kroza me prode,
Iz jezgra mog će jednom nići mit.*

Vladimir Nazor.